

utseende, närstående bild vill ange. I Upplands Fornminnesförenings Tidskrift XI ... omnämnes i uppräknningen av runstenar i Sundbro ingen sten med ovanstående runor, vilket däremot en runsten i Forkarby i samma socken har ... Ornamentet mitt för namnet är enl. Bautil sådant, att jag tror mig kunna säga att ovannämnda runstensfragment tillhör den 1856 försvunna Forkarby-stenen. Avståndet mellan byarna är c:a 2 km.» Två år senare rapporterade H. J. Larsen: »Det ... av J. Hansson omnämnda i en källare tillhörig Hugo Eriksson befintliga runstensfragmentet ... befinner sig omedelbart vid nedre ändan av källarnedgången på dess S vägg. Denna är kallmurad, varför stenen, om detta någon gång skulle komma att synas lämpligt, lätt torde kunna uttagas. Stenen kunde på grund av sin placering ej fotograferas.»

Röd granit. Fragmentet mäter 64×27 cm. Ristningen är skickligt huggen. Linjerna äro jämna och tydliga. Ursprunglig höjd omkring 2 m., bredd omkring 1,10 m.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 457):

[sih⁵atr · auk · karl¹⁰ litu · raisa¹⁵ st ... efti²⁰]R · half²⁵tan · fa³⁰[pur³⁵ sin⁴⁰]

Sighvatr ok Karl letu raisa stein æftir Halfdan, faður sinn.

»Sigvat och Karl läto resa stenen efter Halvdan, sin fader.»

Till läsningen: Det bevarade partiet av inskriften, runföljden 29—38 ... R · half²⁵tan · fa ... utgör ett stycke av stenens högra kant. Inskriften har börjat utan sk. Till höger om 24 t, upptill på stenen, hade ett stycke redan på 1600-talet gått förlorat. På det skadade stycket har funnits plats för tre runor. Av 28 i återstår numera nedre hälften. I 36 n är bst kort till vänster om hst. — Bureus (F a 6): **sih⁵atr · auk · karl · litu · raisa · st · æftir · half²⁵tan · fa³⁰pur · sin ·** — Rhezelius (F a 6): **sih⁵atr · auk · karl · litu · raisa · sta -- iftir half²⁵tan fa³⁰pur · sin ·** — Celsius: **sih⁵atr · auk · karl · litu · raisa · st ... eftir · half²⁵tan · fa³⁰pur sin ·** (Celsius påpekar, att stenen har »ett litet Korss»). — Hansson: ... - R · half²⁵tan · f ...

Runföljden 1—6 **sih⁵atr** återger det vanliga mansnamnet *Sighvatr*. Skrivningar utan u förekomma ofta i detta namn i runinskrifterna (se U 245). — Namnet *Karl* är jämförelsevis vanligt i mellansvenska runinskrifter; det är hittills säkert belagt ett 15-tal gånger i Sörmland och Uppland; östgötska belägg ge Ög 44, 234 och 235. — Om namnet *Halfdan* se U 229 och 925.

U 1080 är, som redan Brate har framhållit, ristad i Öpirs stil. Den »ornerade balken» nedtill på ristningsytan återfinnes på flera ristningar, bl. a. på den av Öpir signerade U 287. Samma ornament, en s. k. repstav, finnes också på en av de andra Forkarby-stenarna; se U 1079.

1081. Forkarby, Korsbacken, Bälinge sn.

Pl. 90, 91.

Litteratur: D 1: 200. R. Dybeck, Reseberättelse för år 1863 (ATA), Bälinge sn 1863 (ATA); UFT h. II (1883), s. 239; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 116; S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1942 (ATA); G. Olson och R. Wibeck, Rapport till Riksantikvarieämbetet den 19/12 1949 (ATA).

Äldre avbildning: Dybeck, teckning (D 1: 200).

Runstenen står i en åker, mellan tre stensamlingar, 600 m. NV om Forkarbylund, 175 m. V om landsvägsbron på vägen Forkarby—Rörby, 60 m. NV om den lilla bäcken. Platsen är utmärkt på Ekonomiska kartbladet »Bälinge» (1952).

Första gången stenen såvitt känt nämnes är i R. Dybecks reseberättelse för år 1863: »Vid Korsbacken, nästan midt emellan Forkarby och Rörby, fanns en icke förr bekant runsten». I sin förteckning över fornminnen i Bälinge sn (1863) uppger Dybeck, att »å så kallade Korsbacken i

Forkarby norra gärde ligger en innevarande år uppdagad runsten. I *Sveriges runurkunder* beskrives platsen sålunda: »Nästan midt emellan Forkarby och Rörby är ett mindre vattendrag, hvilket utfaller i Jumkilsån. Vid detta, i Forkarby norra gärde, är en ouppodlad stenfull plats, som af gammalt hetat Korsbacken. Runstenen ligger der. Den afslagna delen af honom har ännu icke återfunnits.» Vid runinskriftsinventeringen 1942 låg runstenen djupt nedsjunken i jorden. I enlighet med anvisning i inventeringsberättelsen restes stenen på ny grund genom Riksantikvarieämbetets försorg år 1949.

Ljusröd granit. Höjd 1,40 m., bredd (nedtill) 0,76 m. Ristningen är klumpigt huggen; i ornamentiken finnas flera felaktigheter.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter D 1:200):

[b]or[f] . . . [f]astr · litu hakua · at ketil[f]ast broþur · sin ·

Borgf[astr(?) ok] . . . -fastr letu haggva at Kættilfast, broður sinn.

»Borgfast (?) och . . . -fast läto hugga efter Kættilfast, sin broder.»

Till läsningen: Inskriften börjar utan sk. R. 1 är skadad; man ser runans övre del, med en bistav, som förefaller att vara en **b**-bst. Övriga delar ha gått förlorade i brottsprickan. 2 **o** har bistavar endast t. h. om hst (f). Av r. 4 återstår endast nedre hälften av hst. Därefter är ristningsytan bortslagen 105 cm. Efter det bortslagna stycket ser man nedre delen av en hst och t. h. om denna en linje, som troligen är undre bst i ett **f**; bst är i så fall placerad lågt. 11 **i** är ej stunget. Sk saknas efter 13 **u**. I 14 **h** äro bistavarna grunda, men runan är säkert **h**. 20 **t** står i en djup flagring. Trots detta är runan tydlig, vilket visar, att flagringen är äldre än ristningen. Efter 20 **t** finnas inga säkra spår av sk. 22 **e** är tydligt stunget med ett kort tvärstreck. Mellan 25 **l** och 27 **a** har en runa flagrat bort. Efter 29 **t** finnes intet säkert sk. 32 **o** har samma form som 2 **o**. Efter 35 **r** och efter 38 **n** finnas svaga spår av sk. — Dybeck: 1 **b** och 4 **f** bevarade. Av 5 **f** återstod halva hst och nedre bst. Sk efter 13 **u**. Runföljden 14—18 läses **karua**; 22 **i**; 26 **f** bevarat; 37 **e**.

Inskriftens första namn är skadat och därför osäkert. Endast namnets andra och tredje runa äro nu fullt säkra. Det är emellertid sannolikt, att här har stått **borfastr**, vilket i så fall bör återge ett mansnamn *Bor(g)fastr*. Ett sådant namn är eljest belagt endast två gånger, nämligen på U 895 och 1052.¹

Av inskriftens andra namn återstår endast senare leden, *-fastr*. Också det tredje namnet, *Kættilfastr*, har samma efterled. Namnet *Kættilfastr* är belagt på U 49, 362, 503, 504, 514, 940, 1081 och 1088; sörmländska belägg ge Sö 125 och 253. Om namn på *-fastr* se U 1079 och där anförd litteratur.

E. Brate anser möjligt, att U 1081 har ristats av »Lik-

¹ Uppgiften under U 1052 (s. 318 f.), att namnet *Bor(g)fastr* icke är känt från någon annan inskrift är sålunda oriktig.

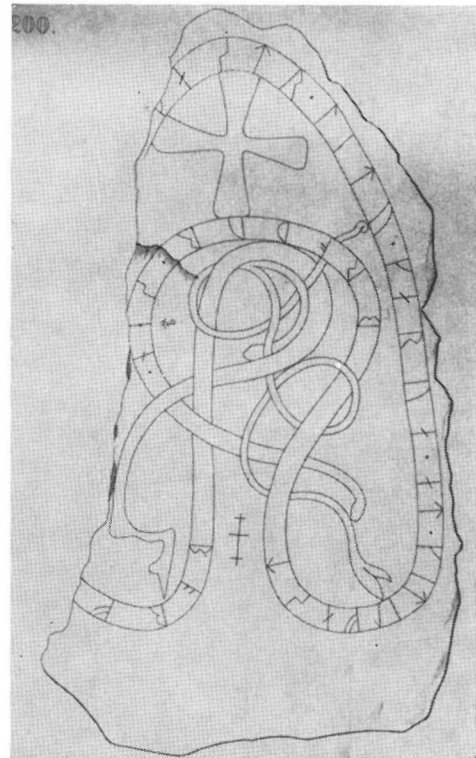

Fig. 329. U 1081. Forkarby, Korsbacken, Bälinge sn. Efter D 1:200.

bjärn»; se *Svenska runristare*, s. 116. Detta är knappast troligt. U 1081 är nämligen mycket otympligt utförd, och ristaren har säkerligen varit ovan. Anledningen till attributionen är det lilla korset nedtill på stenen, men förekomsten av detta enkla kors torde icke vara tillfyllest för att fastställa ristaren; jfr t. ex. U 1074.

På Forkarby ovanligt vidsträckt område finnas numera endast en runsten (U 1081) och ett par obetydliga fragment (1079). Under äldre tid ha tre runstenar varit resta på byns mark. Gravfält av betydande utsträckning synas också tidigare ha funnits inom området. Ännu så sent som 1863 skriver Dybeck: »Wid Forkarby förekomma . . . nästan öfver hela egorna å oupptagna fläckar, spridda kullar och stenkretsar, dock sällan någon alldeles oskadad. Att de årligen mer och mer försvinna faller af sig sjelft.» Numera kunna inga större gravfält påvisas i Forkarby; se *Inventering av fasta fornlämningar i Bälinge socken*, utförd 1937—38 av G. A. Hellman, C. Claesson och F. Hallberg. Det torde vara ganska djärvt att på grund av en modern inventering draga slutsatser om det tidigare tillståndet. Lars Hellberg skriver emellertid i *Inbyggarnamn på -karlar i svenska ortnamn* (Uppsala 1950), s. 43: »Att eventuellt tidigare förefintliga bygravfält vid Forkarby genom bebyggelse eller odling skulle helt ha försvunnit, finner jag icke sannolikt.»

1082. Forkarby, Bälinge sn.

Litteratur: O. v. Friesen, Anteckning 9/10 1923 (UUB).

I en av sina anteckningsböcker, »Undersökningar, anteckningar och infall i marken och skrifrummet hösten 1918—», har O. v. Friesen lämnat följande uppgift: »9/10 23. Runsten funnen Bälinge sn Forkarby 2 och 5 (eg. J ? Jansson); stenen ligger ute på fältet (i åkern) i ett stenrös; stenen täckt med mossor och jord. Anmäld av hr A. Rylander. Ca 600 m. nv om bygnaderna. Funnen vid kaffedrickning i höst. Ca 1,2 m. hög, nu mkt lutande.» U 1082 har alltså funnits i närheten av U 1081. Av läsningen att döma åsyftas icke U 1081, varför stenen har upptagits under eget nummer. Stenen har senare förgäves eftersökts. Någon avbildning av fragmentet finnes icke.

Inskrift (enligt v. Friesen):

... urli ...

Inskriften var alltför fragmentariskt bevarad för att tillåta en rekonstruktion.

1083. Gysta, Bälinge sn.

Litteratur: B 467, L 139. J. Bureus, Fa 6 s. 63 n:r 85 (Bureus' egen uppteckning), s. 198 n:r 167 (Rhezeliuss), Fa 5 n:r 51, Fa 13 s. 119, 160, 200, 314, Fa 1 s. 14; J. Rhezelius, Fl 1 n:r 66; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 20; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 2, s. 112, 258; UFT h. 11 (1883), s. 236.

Avbildningar: Rhezelius, teckning (i Fl 1); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 467).

Denna sedan länge försvunna runsten fanns enligt Bureus »Vidh Göjestadha Höghar i Bäling» (Fa 6); Rhezelius (Fa 6): »J Bäling Widh gysta byen»; ovan teckningen i Fl 1 finnes platsuppgiften »Bäling Soehn Widh Gysta i gårdzbackan.» Fa 5: »Göjastad». I Ransakningarna 1667—84 finnas följande uppgifter från Gysta: »Gystad Norrgierdet weed byen en steen påskrifwen, så och någre ättegriffter der hooss: Item i Lilla gierdet dersammastädess åtskillige ättegrafwar.» — På träsnittet i Peringskiölds Monumenta finnes bläckanteckningen »Gystad i Bälinge harad»¹

¹ I Monumenta finnas dessutom följande anteckningar från Gysta: »Wid Gystad i Bälinge Soehn är en stoor källa, ben^d Tingzkälla, som gifwer ifrån sig en stoor åå, hwilken löper til samman med Jomkils och Harbo åar.» Upp-